

MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN İLKÖĞRETİM MÜZİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA YAKLAŞIMLARI VE GÖRÜŞLERİ

Alaattin CANBAY

*Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı
acanbay@gmail.com*

Özet

Bu çalışmada müzik öğretmenlerinin 1994-1995 öğretim yılında yürürlüğe giren ve 2006-2007 öğretim yılı sonuna kadar yürürlükte olan "İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı"na yönelik görüşlerine ve söz konusu programa ilişkin yaklaşımlarına yer verilmektedir. Öğrenme-öğretme sürecinde çevresel ve bireysel etkenler kadar programlar da önemli bir yer tutmaktadır. Araştırma kapsamında, müzik dersi öğretim programının çağdaşlık, işlevsellik, işlerlik, hazırlanma biçimi ve belirlenen amaçlarla tutarlığı konusundaki öğretmen görüşleri betimlenip yorumlanmıştır. Çalışmada kullanılan görüşme yöntemi ile müzik öğretmenlerinin programa yönelik algı, yaklaşım ve görüşleri belirlenerek bu yöndeki beklentiler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İlköğretim, Müzik Dersi, Program

APPROACHES AND CRITIQUES OF MUSIC TEACHERS TO PRIMARY SCHOOL MUSIC LESSON EDUCATION PROGRAMS

Abstract

In this study the overall evaluation of the views of music teachers and their approaches and critiques towards primary school music lesson education programs, which was in force from 1994-1995 education year to 2006-2007 education year are presented. Within the teaching-learning processes, the programs are as equally important as the environmental and personal factors. In this study, teacher's opinions on contemporaneity, functionality, workability, preparation styles and consistency with the designated intentions of music lesson education programs are described and interpreted. General interviewing techniques were employed during the study and music teachers' perceptions, approaches and opinions towards the program and their expectations have been determined.

Key Words: *Elementary education, Music Lesson, Program*

Giriş

Toplumsal yapı içerisinde eğitim sadece bir gereklilik değil aynı zamanda zorunluluktur. Bireylerin sosyal, psikolojik ve bağlı olarak birçok yöndeki davranışlarının değiştirilmesi yanında “kültürel” yaşantıların aktarımı için de eğitime gereksinim duyulur bu da yaşam zincirinin başlamasıyla birlikte var olan ve yaşanan bir gerçek olarak görülebilir. Eğitim sistemi, bir ulusun sahip olduğu tüm maddi ve manevi değerleri geleceğe iletirken toplumun doğru, sürekli, kalıcı, aralıksız düzenli bir şekilde yürümesini sağlar. “Örgün” ve “yaygın” olarak nitelendirilen yollarla yapılan eğitim “gelenekler” yolu ile desteklenerek devam eder ve kültürün istenilen yönde gelişmesini sağlar.

Günümüzde, iletişim araçları ve teknolojik gelişmelerle birlikte sosyo-ekonomik yapının hızla değişmesi toplumların değer yargılarında da kendini göstermiş, bu durum tüm dünyada olduğu gibi ülkemizi de etkilemiştir. Özellikle gelişme çağındaki olan çocuk ve gençlerin çok yönlü gelişimleri için büyük önem taşıyan sanat ve sanat eğitiminin okullarda yeteri derecede önemsenmemesi bunun en göze çarpıcı örneklerinden biridir. Sınav kaygısı ve başarıya zorunluluğu içinde yetismeye zorlanan gençlerin yaşamlarında sanat eğitimi geri plana itilmekte bunun sonucu olarak da toplumda önemsenen değerlerin farklılaştığı düşünülmektedir (İpşiroğlu, 1998: 26).

Gelişmiş ülkelerde müzik başlı başına bir eğitim alanı ve aracı olarak algılanmaktadır. Müzik derslerinde temel amaç bireyin yaratıcılığını arttırmak ve geliştirmektir. Bu amaçla müzik dersleri öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlenmekte, onların mümkün olduğunca katılımcı olmaları sağlanmaya çalışılmaktadır (Fischer, 1995 :184). Bu çalışmalarda çağın müzikal zenginliğini aktaracak çeşitli tür ve stillerde müzikler yer almaktadır. Değişik müzik eğitim metotları farklı yollardan müziği öğretmekle beraber, hepsi müziği çocuğun yaşamının vazgeçilmez bir parçası yapmayı hedeflemektedir. Bütün metotlar çocuk gelişimini göz önünde tutarak, müzik yaşantıları sağlamak yoluyla müziği öğretmektedirler. Günümüzde müzik eğitimi, ulusların birbirlerinin kültürlerini tanıması ve bu yolla karşılıklı bir anlayış ve hoşgörünün geliştirilmesinde en önemli araç olarak görülmektedir.

Çocukluk döneminden başlayan sağlıklı ve doğru yönlendirilmiş bir müzik eğitiminin, bireyleri gelecek yaşantılarında daha başarılı, daha mutlu ve dengeli kıldığı ve müziğin günümüz insanının hayatında önemini giderek arttırdığı unutulmamalıdır (Edman, 1977:58). Sistemli bir eğitim programı olmayan bir ulusun kültürel düzeyinden ve buna bağlı olarak olumlu bir sosyal yapısından söz edilemez. Eğitimin her alanında olduğu gibi müzik eğitiminde de bilgiyi, birikimi ve tüm değerleri geleceğe taşımak için eğitim programlarına gereksinim duyulur.

Bu programların, günün koşullarına uygun, aynı zamanda toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde hazırlanması gerekir ki, bu da çağdaş bir eğitim programının işe koşulmasını zorunlu kılar. Günümüzde müzik eğitimi çağdaş ve merkezi bir

programla yapılması, genelde "sanat" özelde ise müzik eğitimi adına önemlidir (Uçan, 1997: 13). "Çağdaş eğitim programının biri 'tasarlanan' öteki 'gerçekleşen' olmak üzere iki önemli boyutu vardır. Tasarlanan program ile gerçekleşen program arasında az-çok fark olabilir. Bu bakımdan eğitim etkinliklerinde, tasarlanan ile gerçekleşen arasındaki farkın en aza indirilmesine hatta olabilirse yok edilmesine çalışılır" (Uçan, 2005: 69).

Problem

Müzik eğitimine yönelik olarak bugüne kadar yapılan programlar günün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düşünülmüş, eskidiklerinde ya da çağın gereklerini karşılayamadıklarında değiştirilmişlerdir. Son olarak yapılan "İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı" 22.04.1994 tarih ve 298 sayılı karar ile 1995-1996 eğitim ve öğretim yılından itibaren denenip geliştirilmek üzere uygulamaya konulmuştur. Bu program ilköğretimi bir bütün olarak kabul ederek birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar müzik dersinin sistemli olarak yürütülmesini öngörmektedir.

Ülkemizdeki bütün ilköğretim okullarında uygulanması gereken bu programın; öğretmen, eğitim olanakları bireysel ve çevresel diğer etkenler nedeniyle ne derecede etkili bir biçimde uygulandığı bilinmemektedir. Özellikle merkezden uzak ve sosyo-ekonomik olumsuzlukların daha fazla yaşandığı yerlerde programın uygulaması sırasında birtakım olumsuzlukların yaşandığı düşünülmekte bu da müzik eğitimi ve müzik öğretmenlerini güçlüklerle karşı karşıya bırakmaktadır. Buna ülkemizdeki eğitim koşullarının gelişimi ve eğitim politikalarının tutarsızlığı da eklenince sorun daha da büyümektedir (Canbay, 2007; 5). Muhtemelen son uygulama yılı içinde olan bu programa yönelik olarak yeterli çalışmaya rastlanmamış olması ve programın uygulayıcıları olan müzik öğretmenlerinin görüş ve düşünceleri de yeteri kadar bilinmemektedir. Bu çerçevede müzik öğretmenlerinin "İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı"na yaklaşımları, programı algılama biçimleri ve söz konusu program hakkındaki görüşleri çalışmanın problemi oluşturmaktadır.

Yöntem

-Bu araştırma; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, Ankara ili merkez ilçelerdeki devlet ilköğretim okullarını kapsamaktadır. Araştırmanın evrenini ilköğretim okullarında görev yapan müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu evrenden, ilçelerin (düşük-orta-yüksek olmak üzere) sosyo-ekonomik durumlarına göre on (10) müzik öğretmeninden oluşan bir örneklem grubu seçilmiştir.

Araştırma kapsamındaki veriler "yapılandırılmış görüşme formu" ile elde edilmiştir. Yapılandırılmış görüşme müzik öğretmenlerinin "Müzik Öğretim Programı"na ilişkin genel görüşlerini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Görüşme öğretmenlerin programa ilişkin görüşlerinin yanında algılama biçimini ve programa yönelik yargı ve düşüncelerini almaya yöneliktir. Görüşme formunun geliştirilmesi için öncelikle araştırmanın problemi en iyi yansıtabilecek açık ve anlaşılır birçok soru yazılmıştır.

Daha sonra yazılan bu sorulardan görüşmenin amacına en uygun olanlarına karar verilmiştir. Bununla birlikte her bir sorunun veri setine derinlemesine ulaşmayı sağlayacak biçimde açık uçlu olmasına, farklı bireyler için farklı anlam taşımamasına özen gösterilmiş ve gerekli olan sorularda alternatif soru ifadelerine (sonda) yer verilmiştir. Sonda'lar görüşülen bireye hangi noktalarda ek bilgi verilmesi gerektiği, verilen ayrıntının yeterli olup olmadığı ve tam olarak anlaşılmayan açıklamalara ek açıklamalar getirmesi gerektiği konusunda bir geri bildirim özelliği taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 133, Balcı: 2005).

Bu aşamada araştırmanın kuramsal çerçevesi ve amaçları doğrultusunda alanyazın incelenerek veri setinin çözümlenmesinde kullanılacak taslak kod listesi oluşturulmuştur. Taslak kod listesi çerçevesinde veri seti kesintisiz olarak okunmuş ve ilk okumada belirlenen anlamlı veri birimlerine ulaşıp ulaşılmadığı test edilmiştir. Böylelikle bir anlamda kod listesinin işlerliği denetlenmiştir. Taslak kod listeleri kullanılarak veri setini kodlanmış bu süreçte veriden çıkan kodlar da taslak kod listesine eklenerek çözümlenmede kullanılacak asıl kod listesine ulaşılmıştır. Kod listesi oluşturulurken alanyazından elde edilen kodlar anlamlı birimler halinde sınıflandırmaya ve böylelikle taslak temalara ulaşmaya çalışılmıştır. Görüşme yapılan öğretmenler (Ö) harfi ile kodlanarak, görüşme sırası rakamlarla ifade edilmiştir. Böylelikle yapılandırılmış görüşme formunun çözümlenmesi sırasında öğretmenler (Ö1, Ö2, Ö3,...) biçiminde kodlanarak belirtmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin düşüncelerine ve sorulara verdiği yanıtlara "alıntı" olarak ilgili bölümlerde tekrarlı bir biçimde gözden geçirilerek yer verilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçlarına ilişkin genel sonuçlar nicel veriler halinde tablo ve yorumlarla sunulmakta ve bu yolla bulgular betimlenmeye çalışılmaktadır. Tablolarda görüşme yapılan öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar ve bu yanıtların hangi öğretmenler tarafından ne sıklıkta verildiği belirtilmektedir. Öğretmenlerin müzik öğretim programının çağdaşlık ve işlerliğine yönelik düşünceleri, programının amaçları gerçekleştirme durumu, programın öğretiminde mevcut sorunların çözümü ve derslerin daha verimli hale getirilmesi ve iyi bir ünite programında bulunması gereken temel özelliklere yönelik görüşleri bu bölümde yer almaktadır.

Tablo: 1 Müzik Öğretim Programının Çağdaş Müzik Eğitiminin Gereklere Uygun Olarak Hazırlanıp Hazırlanmadığına İlişkin Öğretmen Görüşleri

		GÖRÜŞLER	İfade Eden Öğretmenler	f	%
PROGRAMIN ÇAĞDAŞ MÜZİK EĞİTİMİNİN GEREKLERİNE UYGUNLUĞU HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER	İŞLEVSELLİK	Evet, işlevsel bir program	-	-	0
		Kısmen işlevsel bir program	Ö3, Ö5, Ö6, Ö7	4	40
		Hayır, hiç işlevsel bir program değil	Ö1, Ö2, Ö4, Ö8, Ö9, Ö10	6	60
		TOPLAM		10	100
	ESNEKLİK	Evet, esnek bir program	-	-	0
		Kısmen, öğretmenin uygulamalarına göre esnek bir program	Ö1, Ö5, Ö6, Ö7	4	40
		Hayır, hiç esnek bir program değil	Ö2, Ö3, Ö4, Ö8, Ö9, Ö10	6	60
		TOPLAM		10	100
	TOPLUMUN GÖRÜŞ VE İSTEKLERİNE UYGUNLUK	Evet, program toplumun görüş ve isteklerine uygun	-	-	0
		Kısmen, programdaki geleneksel Türk müziği konuları toplumun görüş ve isteklerine uygun	Ö3, Ö5	2	20
		Hayır, program toplumun görüş ve isteklerine uygun değil	Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10	8	80
		TOPLAM		10	100
	DİĞER DERSLERLE BİR BÜTÜNLÜK OLUŞTURMASI	Evet, program diğer derslerle bir bütünlük oluşturuyor	Ö3, Ö4	2	20
		Kısmen, program bazı derslerle bütünlük oluşturuyor	Ö2, Ö6, Ö7, Ö10	4	40
		Hayır, program diğer derslerle bir bütünlük oluşturumuyor	Ö1, Ö5, Ö8, Ö9	4	40
		TOPLAM		10	100
	REPERTUAR	Evet, program ortak bir müzik repertuarı kazandırıyor	Ö9	1	10
		Kısmen, öğretmen ve öğretim yöntemlerine göre ortak bir müzik repertuarı kazandırıyor	Ö1, Ö2, Ö5	3	30
		Hayır, program ortak bir müzik repertuarı kazandırmıyor	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10	6	60
		TOPLAM		10	100

Tablo: 1'de görüldüğü öğretmenlerin hiçbiri müzik öğretim programının "işlevsel" olduğunu düşünmemektedir. Ö1;

“...açıkçası bu maddelerin hiç biriyle bağdaştırmıyorum ben, çünkü her şeyden önce daha kendini ifade edemeyecek yaşta öğrencilere bu kadar ağır teori vermenin gereksiz olduğunu düşünüyorum, çünkü ben bu bilgilerin çoğunu lisans eğitimim sırasında öğrendim. Ben ortaöğretim hayatımda hiç kullanmadım belki ama hiç lazım olmadı diye düşünüyorum, kendimi öğrencinin yerine koyduğum zaman... gerçekten ağır olduğunu düşünüyorum... artı değişik faktörler de var, yani müzik dersinin ciddiye alınmaması, öğrencilerin tamamen OKS' ye yönlendirilmesi, belki müfredat sadece müzik eğitimi veren bir okul olsa çok ağır olmayacak. Bu öğrencilerin diğer alanlarda da başarılı olmasını bekliyoruz ve biz robotlaştırmaya çalışıyoruz öğrencileri...(Ö1)”

görüşü ile programı teorik açıdan çok ağır bulduğunu ve öğrencilerin özellikle ilköğretim sonu sınavları nedeniyle uygulamanın mümkün olamayacağı fikrini ifade etmektedir. Ö2 de ise; öğretmenlerin lisans eğitimleri süresince programın içeriğine yönelik donanımı gereği gibi edinmemeleri ve mesleki yaşamlarında bu konuda gerekli hizmet içi programların eksikliğinden dolayı programın işlevselliğini kaybettiği görüşü egemendir. Programın işlevsel olmadığını veya kısmen işlevsel olduğunu düşünen öğretmenler de genel ifadeleri ve daha çok okul ve öğrencilerin içinde buldukları olumsuz koşulları gerekçe göstererek görüşlerinin bu yönde ağırlık kazandığını belirtmektedirler.

Görüşme yapılan öğretmenler müzik öğretim programını toplumun görüş ve isteklerine uygun da bulmadıklarını belirtmektedirler (Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10). Bu konuda görüş belirten Ö1; “...toplumun görüş ve isteklerine uygun da değil, çünkü her şeyden önce toplum popüler kültürün etkisi altında. Bizler işi kuralına göre anlatmaya çalıştığımız zaman büyük bir çelişki yaşıyoruz. Öğrenciler müziği çok farklı biliyor sen doğrusunu anlattığın zaman müzik tu kaka ders yani...” ifadesiyle toplumsal anlamda müzik eğitimine beklenen ölçüde bir talebin olmadığını düşündüğünü ifade etmektedir. Bu görüşe Ö6 da; “Maalesef toplumun müzik eğitimine ilişkin bir talebi yok.” Görüşüyle katıldığını göstermektedir. Ö3 ve Ö5; öğretim programında bulunan “Geleneksel Türk Müziği” konularının kısmen de olsa toplumun görüş ve isteklerine uygun olduğu görüşündedir. Ö9 ise; olumsuz görüşleri yanında kendisinin bu konuda bir beklentisi olmadığını vurgulamaktadır.

Müzik öğretim programı ortak bir müzik repertuarı kazandırması konusunda da öğretmenler yukarıda belirttikleri görüşlerini bu soruda da yinelemektedirler. Örneğin görüşme yapılan öğretmenlerden sadece Ö9; “...onun için uygun. Herkes belli başlı şarkıları (marşlar vb.) birlikte söyleyebiliyorlar.” diyerek düşüncesini belirtmektedir. Ö3, Ö6, Ö8 ise tamamen olumsuz bir tutumla;

“Yok böyle bir şey, göremiyorum. Ortak bir müzik repertuarı kazandırması bakımından...çünkü orada kullanılan repertuarı çoğu zaman kullanamadığınız için gerek ünite gerek konuya gerekse öğrencinin düzeyine uygun olmadığı için kendimiz planın akışında başka bir repertuar oluşturduğumuz için ortak bir repertuarın söz konusu olduğunu düşünmüyorum...Ö3”, “Her okul aynı ders kitabını kullanırsa ortak bir dağarcık oluşabilir. Ö6” ve “Repertuar kazandırması çok zor, bunu ancak ders dışı etkinliklerle sağlayabiliriz...Ö8” ,

Görüşlerini ifade etmektedirler. Özellikle Ö6 ve Ö8'in ifadelerine dikkat edilecek olursa ders kitaplarından kaynaklandığını düşündükleri bazı sıkıntıların belirtmiş oldukları görüşlerine kaynak olduğu görülebilir. Tablo: 1'deki bulgulardan yola çıkarak; görüşme yapılan öğretmenlerin öğretim programının çağdaş müzik eğitiminin gereklerine uygun olarak hazırlandığı kanısında olmadıklarından söz etmek mümkündür. Buna karşın uygulamaları sırasında özellikle kendi eğitim ve öğretim etkinliklerinin işlerliğini sağlamak için öğretmenlerin farklı uygulamalar yapmaya çalıştıkları da ifade edilebilir. Burada özellikle unutulmaması gereken okul olanakları, öğrenci düzeyleri, ders kitapları ve diğer olumsuzluklardan kaynaklandığı ifade edilen bazı sorunların öğretmenler tarafından program kapsamında değerlendirilmesi ve bu olumsuzlukların programdan kaynaklandığının öğretmenler tarafından düşünülmesi gerçeğidir. Öğretmenlerin görüş ve ifadelerinden program eleştirisi ve müzik derslerinin öğretimi ve bu konuda yaşanan olumsuzlukların iç içe değerlendirildiği ve birbirlerinden ayrı düşünülmediği yorumuna varılabilir.

Tablo: 2 Müzik Öğretim Programının Amaçları Gerçekleştirme Durumuna Yönelik Öğretmen Görüşleri

		GÖRÜŞLER	İfade Eden Öğretmenler	f	%
MİLLİ EĞİTİMİN AMAÇLARI	Evet, program milli eğitimin amaçlarına uygun buluyorum	Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9	5	50	
	Hayır, programı milli eğitimin amaçlarına uygun bulmuyorum	Ö1, Ö2, Ö4, Ö8, Ö10	5	50	
	TOPLAM		10	100	
MÜZİK DERSİNİN AMAÇLARI	Evet, tamamen sağlamaktadır	Ö5, Ö6, Ö7	3	30	
	Kısmen sağlamaktadır	Ö1, Ö4, Ö8	3	30	
	Hayır, sağlamamaktadır	Ö2, Ö3, Ö9, Ö10	4	40	
	TOPLAM		10	100	
GENEL AMAÇLAR	Evet, tamamen sağlamaktadır	Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8	5	50	
	Kısmen sağlamaktadır	Ö5, Ö9, Ö10	3	30	
	Hayır, sağlamamaktadır	Ö2, Ö4	2	20	
	TOPLAM		10	100	

Tablo: 2'de görüldüğü gibi; Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9 müzik öğretim programını Milli Eğitimin amaçlarına uygun bulmakta, Ö1, Ö2, Ö4, Ö8, Ö10 ise uygun bulmamaktadırlar. Programın, müzik dersinin amaçlarını gerçekleştirebilme durumuna bakıldığında ise ağırlıklı görüş "Hayır sağlamamaktadır" yönündedir. Bu konudaki bazı görüşler şöyledir;

"...müzik dersi ve programın genel amaçlarına baktığımız zaman da maalesef yine ben şunu görüyorum. Ezbercilik bir tekrarlama ve öğrenmenin gerçekleşmediğini ben çok net söyleyebilirim bu amaçların ve hedeflerin gösterdiği şekilde programda bir öğrenme kesinlikle gerçekleşmemekte, bunu ben nerden bu kadar kesin söyleyebiliyorum, çünkü okulda ben bu konuları üç sene boyunca üst üste işledim ve 7.sınıftan 8.sınıfa gelen bir öğrenci bu konuyu tekrar görmekte fakat buna yabancı durmakta, neden? çünkü az önce söylediğim gibi ezbercilik... sadece söyleyip geçmek... uygulamanın eksikliği, çoklu zeka kuramlarının kullanılmayışı, öğrenciye görelilik ilkesinin tamamen atlanmış olması ve ülkemizin gerçeklerinden çok uzaklara gitmiş olması, tamamen boşa zaman harcanmış olduğunu düşünüyorum... yani her sene her sene birtakım şeyleri tekrarlıyorsunuz fakat hiç bir şey olmadığını... yani ciddi anlamda zaman kaybımız var. (Ö2)", "Programı bu bakımdan çok ağır buluyorum. müzik dersinin amaçlarını karşılamıyor ...(Ö10)".

Genel amaçlar bakımından öğretmenlerin belirttikleri görüşler tablodaki diğer konu başlıklarına göre daha olumlu yöndedir. Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8; "Evet, tamamen sağlamaktadır", Ö5, Ö9, Ö10 ise; "Kısmen sağlamaktadır" görüşündedirler. Ö2 ve Ö4 ise bu konuda; "Hayır, sağlamamaktadır" düşüncesi ile olumsuz görüşte olduklarını belirtmektedirler.

Tablo: 2'deki veriler doğrultusunda görüşme yapılan müzik öğretmenlerinin bu konuda farklı ifadeleri ile bir birliktelik içinde olmadıkları görülebilir. Yapılan görüşmelerde, öğretmenlerin özellikle programda belirtilen amaçların gerçekleştirilmesinden önce müzik dersi ve müziğe olan ilginin artırılmasının ana hedefleri oluşturduğu fikri yaygın kamıdır.

Tablo: 3 Müzik Öğretiminde Mevcut Sorunların Çözümü ve Derslerin Daha Verimli Hale Getirilmesine Yönelik Görüşler

		GÖRÜŞLER	İfade Eden Öğretmenler	f	%
MÜZİK ÖĞRETİMİNDE MEVCUT SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ VE DERSLERİN DAHA VERİMLİ HALE GETİRİLMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKENLERE İLİŞKİN	TEMEL SAPTAMALAR	Ders saatleri yetersiz	Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9	5	50
		Araç-gereç vb. olanaklar yetersiz	Ö1, Ö5	2	20
		Sınıflar çok kalabalık	Ö5	1	10
		Çocuklar programa yabancı	Ö2	1	10
		Program öğrencilerin genel özellikleri dikkate alınmadan hazırlanmış	Ö6, Ö7	2	20
		Öğrencilerin dikkatleri çabuk dağılıyor, kullanılan yöntemler yetersiz kalıyor.	Ö3	1	10
		Programı yeterli bulmuyorum	Ö8	1	10
		Program işlevsel değil	Ö2	1	10
		Yeteneği olmayan öğrenciden bir şey beklenemez.	Ö1	1	10
		Müzik kitaplarını beğenmiyorum	Ö5, Ö7	2	20
	ÖNERİLER	Müzik ders saatlerinin artırılması gereklidir	Ö1, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9	5	50
		Müzik dersleri ana sınıftan itibaren uzmanlar tarafından verilmelidir	Ö8	1	10
		Müzik dersleri seçmeli olmalı	Ö5, Ö9	2	20
		Müzik derslerine öğrenciler seçme sınavı ile alınmalı	Ö1	1	10
		Öğrenciler yetenekleri ölçüsünde gruplandırılmalı	Ö1	1	10
		Müzik dersleri öğrencilere öncelikli olarak genel bir müzik kültürü kazandırmalı	Ö1, Ö2	2	20
		Müzik dersleri daha renkli hale getirilmeli	Ö3	1	10
		Not sistemi kaldırılarak, öğrencilerin yaptığı etkinliklere göre değerlendirme yapılmalı	Ö9	1	10
		Konular azaltılmalı ve güncellenmeli	Ö10	1	10
		Ders kitapları (resim-çözümü örnek vb.) zenginleştirilmeli	Ö6, Ö7	2	20
Program öğrenci merkezli olmalı	Ö2, Ö7	2	20		
Program çok ağır, biraz basitleştirilip öğrenci seviyesine indirilmeli	Ö1, Ö6, Ö5, Ö10	4	40		
Programı daha ayrıntılı olarak yazılmalı	Ö5	1	10		
Program daha çok uygulamaya yönelik olmalı	Ö8, Ö10	2	20		
Program yenilikçi ve yaratıcı olmalı	Ö10	1	10		
Daha kolay öğretilebilen, akılda kalıcı program ve etkinlikler olmalı	Ö7	1	10		
Müzik öğretimine yatırım yapılarak, araç-gereç sorunu çözümlenmeli, teknolojik olanaklar artırılmalı	Ö1, Ö3, Ö5	3	30		

Tablo: 3'de görüldüğü gibi görüşme yapılan öğretmenlere müzik öğretiminde mevcut sorunların çözümü ve derslerin daha verimli hale getirilmesi yönündeki görüşleri sorularak görüşleri alınmıştır. Öğretmenler ağırlıklı olarak müzik ders saatlerinin yetersizliği konusunda görüş birliği içinde olduklarını belirterek ders saatlerinin artırılması gerektiğini şu ifadeleriyle belirtmişlerdir

“...şimdi her şeyden önce müzik dersinin ders saatinin artırılması şart. Bir saatlik dersle çok zor, imkansız diyebileceğim ölçüde... (Ö1)”, “...öyle şeyler, var ki bu Milli Eğitim'in müfredatında, müzikle ilgili şeyi unutuyorlar, bizim bir saat (40 dk) zamanımız olduğunu unutuyorlar. Sıkıntı bu. Yani iki saat olsa biz nispeten daha çok rahatlayacağız. Bir saatte öyle şeyler isteniyor ki bizden yapılması mümkün değil. Öncelikle müzik dersini iki saat yapmalılar, lütfen (Ö4)”.

Ö1, Ö6, Ö5, Ö10; programı “çok ağır” bulduklarını belirterek biraz daha yalınlaştırıp öğrencilerin seviyelerine indirilmesi görüşündedirler. Araç-gereç olanaklarının yetersizliği (Ö1, Ö5), müzik ders kitaplarının beğenilmemesi (Ö5, Ö7) belirtilen görüşlerden bazılarıdır. Ö3;

“...dersin daha renkli hale getirilmesi lazım. Verimli olması için daha renkli hale getirilmesi lazım. Karşımızdaki öğrenci grubu 11-12... ergenlik döneminde olan bir grup söz konusu. Müthiş derecede dikkatleri dağılıyor. Bunu toplamanız için dinleti, çalgıyla gösteri, onarla çalgıyla uygulama, durmadan ders içerisinde çok daha farklı yöntemleri arka arkaya kullanmanız gerekiyor...(Ö3)”

İfadesiyle derslerin öğrencilerin daha çok ilgilerini çekebilecek hale getirilmesi için çalışmalar yapılması önerisinde bulunmaktadır. Ö1; “...burada yeteneği olmayan bir öğrencinin herhangi bir şey yapmasını beklemiyorsun, kırk kişilik bir sınıfta onbeş kişi bu durumda ise, müzik kulağı-ritim kulağı yok ise derse gelip sadece oturuyor ise, hem diğer arkadaşlarına ayak bağı oluyor hem bana ayak bağı oluyor dolayısıyla çok hoş vakit geçiremiyoruz.” İfadesiyle yeteneği olmadığını düşündüğü öğrencilerin, derslerin verimliliği konusunda sıkıntıya neden oldukları düşüncesini vurgulaması dikkate değerdir. Benzer bir görüşü savunan Ö5 ise; müzik derslerinin “seçmeli” olması önerisinde bulunmakta ve bu görüşü Ö9; “Temel müzik eğitimi 5. sınıfta tamamlanmalı. 6.sınıftan itibaren ders seçmeli olmalı...” ifadesiyle desteklemektedir. Ö8 ve Ö10; programın yeterince uygulama ağırlıklı olmadığını düşünerek daha çok uygulamalı çalışmaların olması gerektiğini dile getirmektedirler. Ö8;

“Daha çok uygulamaya yönelik olması gerekiyor... programı yeterli bulmuyorum. Çocukların yaş seviyeleri ve kaçınıcı sınıfta müzik dersi aldıkları düşünülmeli ve ana sınıftan itibaren uzman tarafından verilmeli, müzik ders saatleri çoğaltılmalı. Kesinlikle en az iki saat olmalı. İnsanlar tarafından önemsenmesi çok önemli, diğer öğretmenler ve aileler tarafından önemsenmeli...(Ö8)” görüşleriyle müzik derslerinin ana sınıftan itibaren uzmanlar tarafından verilmesi önerisi getirilmektedir. Ayrıca Ö8; müzik derslerini diğer branş öğretmenleri ve ailelerin yeterince önemsemediğini düşündüğünü de ifade etmektedir.

Tablo: 3'deki veriler doğrultusunda; müzik öğretmenlerinin, içinde buldukları sıkıntıları dile getirerek müzik öğretim programı ve derslerin daha verimli olması konusundaki görüşleri, saptamaları ve önerileri gereği gibi algılandığında bu konuda çözümler üretilebilecek düzeydedir. Görüşmeler sırasında öğretmenler kendilerine göre en ağırlıklı buldukları sorunlar üzerinde yoğunlaşmışlardır. Bu nedenle programa yönelik ifadeler, öğretmenler tarafından derslerin uygulama ve öğretimine yönelik sorunlara odaklanmıştır. Öğretmenler daha çok kendi içinde buldukları sorunları dile getirmektedirler. Özellikle müzik derslerinin seçmeli hale getirilmesi önerisinde bulunan Ö5 ve Ö9'un dışında, yetenek düzeyleri farklı öğrencilerin farklı gruplara ayrılması derslerde buna benzer sorunlar ile genel müzik eğitiminin hedeflenen doğrultudan uzaklaşılması öğretmenlerin görüşleri ve müzik eğitiminin niteliği açısından dikkat çekicidir.

Aşağıdaki tablo: 4'de görüldüğü gibi, görüşmelerdeki ifadeleriyle öğretmenler ilköğretim okullarında I. ve II. Kademedeki uygulanacak müzik eğitimi programının nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşlerini belirtmişlerdir. Ö6, Ö9, Ö10; benzer ifadelerle aynı görüşleri dile getirmiş, programın; ruh ve beden olarak çocuğu müziğe yakınlaştıran, yaratıcılığı ön planda tutan, ritim eğitimine ağırlık veren, dinleme etkinliklerine yer veren ve sanat etkinliklerinin izlenmesini sağlayan bir program olması gerektiğini vurgulamışlardır. Ö7; programın özellikle öğretmenlerin uygulayabileceği nitelikte ve öğrencilerin ses yapılarındaki değişikliklere göre hazırlanması gereği üzerinde durmuştur. Diğer öğretmenlerle benzer görüşlerinin yanında Ö3; bu konudaki düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

“...uygulanacak programda bu kesinlikle hayatı müzikle sevdirmek üzerine tasarlanmalı. Burada benim açıkçası hedeflediğim içerikteki bilgiler ya da işte çocuğa öğretimine değil de eğitimine birtakım katkılarda bulunmak. Yani dışarı çıktığı zaman ben onun insanlığını ne kadar etkileyebilirim müzikle... dinlediği müzikle hayata bakarken onu ne kadar etkileyebilirim... yani o, fonda, dışarıda dolaşırken benim burada yaptığım işi duyabilecek mi?... ona kazandırmak istediğim şeyi hissedebilecek mi?.. veya bizim burada yaptığımız davranışından dolayı bir 'onore' olduğu zaman, bir çalgı çaldığı zaman, dışarıda bundan dolayı tebrik edildiği zaman kişisel gelişimine bunun katkısı... beni ilgilendiren şey bu...(Ö3)”

Tablo: 4 İyi Bir Müzik Öğretim Programında Bulunması Gereken Temel Özelliklere Yönelik Öğretmen Görüşleri

		GÖRÜŞLER	İfade Eden Öğretmenler	f	%
İYİ BİR MÜZİK ÖĞRETİM PROGRAMINDA BULUNMASI GEREKEN TEMEL ÖZELLİKLERE İLİŞKİN GÖRÜŞLER	İLKÖĞRETİM OKULLARINDA UYGULANACAK MÜZİK EĞİTİMİ PROGRAMININ NASIL OLMASI GEREKTİĞİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELER	Öğrenci merkezli olmalıdır	Ö1, Ö2		
		Özellikle I.kademe oyun ağırlıklı olmalıdır	Ö1, Ö2		
		Program, hayatı müzikle sevdirmek üzerine tasarlanmalı	Ö3		
		Program şarkı öğretimine ağırlık vermelidir	Ö4		
		Program, II.kademede seçmeli müzik eğitimine olanak sağlayabilecek şekilde olmalıdır	Ö5		
		Program, ruh ve beden olarak çocuğu müziğe yakınlıktır, yaratıcılığı ön planda tutmalı, ritim eğitimine ağırlık vermeli, grup etkinlikleri ağırlıklı olmalı, dinleme etkinliklerine yer vermeli ve sanat etkinliklerinin izlenmesini sağlamalıdır	Ö6, Ö9, Ö10		
		I. Kademedeki öğretmenler, öğretmenlerin uygulayabileceği ölçütlere uygun program hazırlanmalı	Ö7		
		6. ve 7. sınıflardaki öğrencilerin ses yapısındaki değişiklikler dikkate alınarak program yapılmalı	Ö7		
		Program yapılırken toplumsal beklentiler göz önünde bulundurulmalıdır	Ö8		
		Bireysel farklılıklara cevap verecek, ana konuları içeren esnek bir program olmalı, müzik kültürüne ilişkin etkinlikler (dileme-dinleti-kültürel geziler vb.) yer almalıdır, çağdaş müzik eğitim ve öğretim ilkeleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır	Ö9		
BU PROGRAMIN GELİŞTİRİLMESİ VEYA YENİDEN OLUŞTURULMASI GEREKLİLİĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER		Evet	Ö6, Ö7, Ö9		
		Evet, program öğrencinin günlük yaşamında kullanabileceği şekle getirilmelidir	Ö1		
		Evet, program eskimiştir ve ezbere dayalıdır. Müzik derslerini sıkıcı hale getirmektedir.	Ö2		
		Evet, program çok fazla öğretime yönelik, çocuğun taşımadığı birçok özelliği hiçe sayıyor	Ö3		
		Evet, kesinlikle. Çünkü; öğretmenin uygulayabileceği esneklikte bir program değil.	Ö4		
		Evet. Çünkü; sıkıcı. Aynı zamanda bölgesel farklılıklar da dikkate alınmalıdır.	Ö5		
		Evet, program gerçekçi değil.	Ö8		
		Evet, program müzik dersindeki beklentileri ve uygulamaları yapmaya imkan tanımamaktadır.	Ö10		
		Hayır, gerek yoktur	-		

Tablo: 4'de görüldüğü gibi; görüşmeye katılan bütün öğretmenler programın geliştirilmesi veya yeniden oluşturulması konusunda tam anlamıyla bir görüş birliği içerisinde oldukları ve öğretmenlerin tamamı programın değişmesi gerektiğini düşünmektedirler. Ö1; programın öğrencilerin günlük yaşamlarında kullanabilecekleri biçime dönüştürülmesi önerisinde bulunmakta ve "...bu program, noktasına virgülüne kadar yeniden gözden geçirilmeli, gerekirse her şeyi değiştirmelidir diye düşünüyorum. Çünkü gerek programa göre hazırlanan ders kitaplarında gerekse yaptığımız planlarda çoğu zaman anlam veremediğim pek çok şeyle karşılaşıyorum..." görüşlerini ifade etmektedir. Programın ezbere dayalı olduğu (Ö2), öğretmenin uygulayabileceği esneklikte olmadığı (Ö4), gerçekçi olmadığı (Ö8) ve müzik dersinden beklentileri ve uygulamaları yapmaya olanak tanımadığı öğretmenler tarafından belirtilen diğer görüşlerden bazılarıdır.

Tablo: 4'deki veriler doğrultusunda ve öğretmen görüşlerinden anlaşılacağı gibi programın belirtilen nedenlerden dolayı öğretmenler tarafından uygulanmasının oldukça zor olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin tamamı programın değişmesini istemekte ve programdan beklentilerini yukarıda belirtilen görüşleriyle ifade etmektedirler. Burada üzerinde önemle durulması gereken konulardan biri de öğretmenlerin bu programı yer yer "sert" sayılabilecek ifadelerle eleştirmiş olmalarıdır. İfadeler doğrultusunda çevresel ve bireysel olanakların yeterli bulunmadığı ve bu nedenlerle öğretmenlerin olumsuz düşüncelerinin arttığı da ayrıca unutulmamalıdır.

Öğretmenlerin görüşme soruları dışındaki düşünceleri, müzik öğretim programı ve uygulamalarına yönelik belirtmiş oldukları "diğer düşünceler" ayrıca ele alınarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Böylelikle görüşme yapılan örneklem grubundaki öğretmenlerin ünite programına yönelik görüşleri belirlenerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu bölümdeki veriler ve öğretmen görüşleri doğrultusunda; müzik öğretmenliği lisans programlarında "Eğitim Programları" kavram ve uygulamalarına yeteri oranda ağırlık verilmediği ve öğretmen adaylarının bu konuda fazla bilgilendirilmediği görülmüştür. Öğretmen adaylarının lisans öğrenimleri boyunca gerektiği gibi yetiştirilememeleri ve mesleki yaşamlarında gereken hizmet içi çalışmaların yapılamaması öğretmenlerin "program" algılarını ve uygulamalarını doğrudan etkilemektedir. Söz konusu öğretmenlerin öğretim programlarını anlamakta ve çözümlemede güçlük çektikleri, kavramlardan "korktukları" ve uygularken de sıkıntılar yaşadıkları ifadelerden anlaşılmaktadır. Ayrıca; görüşme yapılan öğretmenlerin, programa yönelik olarak belirttikleri düşüncelerini sıklıkla müzik derslerinin genelinde yaşadıkları olumsuz koşullarla birlikte anlamaları, müzik dersi öğretim programını yeteri kadar tanıyıp yorumlamadıkları sonucunu göz önüne getirmektedir.

Sonuçlar

- Müzik öğretmenleri Müzik Öğretim Programı'na yönelik olarak olumsuz bir tutum sergilemektedirler. Müzik ders saatlerinin azlığı, sınıflardaki öğrenci sayıları, okulların fiziksel koşulları ve araç-gereç yetersizliklerin programı belirlenen süre içinde gereği gibi işlemede büyük sorunlar oluşturduğu görülmektedir.
- Öğretmenler bu koşullarda içinde buldukları olanaklardan olabildiğince yararlanmaya çalışmakta, teknoloji desteğini bilgileri ölçüsünde kullanmaya gayret göstermektedirler.
- Öğretmenler müzik öğretim programını yeteri kadar işlevsel, esnek ve toplumun görüş ve beklentilerine uygun bulmamaktadırlar.
- Öğretmenlerin, programdaki mevcut sorunların çözümü ve derslerin daha verimli hale getirilmesine yönelik olarak belirttikleri ifadeler birbiriyle örtüşmekte ve ders saatlerinin artırılması, programın basitleştirilip öğrenci düzeyine indirilmesi ve uygulama ağırlıklı olarak hazırlanması, müzik öğretmenlerinin olanaklarının artırılması, ders kitaplarının yeniden düzenlenmesi gibi konularda bir görüş birliği içinde oldukları görülmektedir.
- Öğretmenler mevcut öğretim programının geliştirilip yeniden oluşturulması ve yeni programın; öğrenci merkezli, oyun ağırlıklı, şarkı öğretimini esas alan, ruh ve beden olarak öğrencileri müziğe yakınlaştıracak yönde ve aynı zamanda bireysel farklılıklara cevap verecek ana konuları içeren esnek ve çağdaş müzik eğitiminin gereklerine uygun bir yapıda hazırlanması konusunda ortak bir kaniya sahiptirler.
- Genel olarak; özellikle müzik öğretmenliği lisans programlarında gereği kadar yer verilmeyen “program” ve “programlama” konulu derslerin yetersizliğinin öğretmenlerin bu konudaki düşüncelerini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Bu nedenle programın doğru algılanması güçleşmekte, mevcut olumsuzluk ve olanaksızlıkların kaynağının öğretim programı olduğu görüşü ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenler, program hakkındaki görüşlerini belirtirken daha çok içinde buldukları olumsuz koşulları esas almakta ve görüşlerini bu esasa göre belirtmektedirler. Öğretmenlerin çalışma ve etkinliklerini belirtilen ilkelere uygun olarak yapmamalarına karşın bulgular sonucunda ortaya çıkan olumsuz tablonun kaynağının öğretim programı olarak görülmesi, programın işleyişindeki en önemli öğe olan öğretmenlerin bu konudaki düşüncelerinin olumsuz bir biçimde ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

Öneriler

- İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programının gereği gibi algılanıp uygulanabilmesi için, müzik öğretmeni yetiştiren kurumların eğitim programları toplumsal yapıda meydana gelen sosyo-kültürel değişimleri göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmeli, “Eğitim Programı” ve “Planlama” konularını içeren dersler lisans öğrenimi boyunca gerekli biçimde verilmeli ve öğretmenlerin mesleki yaşamlarında planlama konusunda duyarlı davranmalarına özen gösterilmelidir. Müzik öğretmenlerinin tümünden Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi anabilim dallarını bitirmiş olmaları şartı aranmalıdır. Eğer bu şartları taşıyan öğretmen sayısı talebi

karşılamada yetersiz kalırsa "aday müzik öğretmenleri"ne müzik eğitimi formasyonu kazandırma yoluna gidilmelidir.

- Müzik Öğretmeni yetiştiren kurumların programlarında müzik öğretmenlerinin program, müziksel içerik ve konu bilgisi eksikliklerini giderici dersler ve etkinliklere yer verilebilir.
- Program hazırlama çalışmalarında, kıdem, uzmanlık alanı ve öğretmenlerin görev yaptıkları bölgeye ve belirli ölçütlere göre oluşturulmuş bir çalışma grubunun görüşleri ve katılımları sağlanarak gereken durumlarda belirli kademe ve sınıflardaki öğrencilerin de görüşlerinin alınmasına özen gösterilmelidir.

Kaynaklar

- Balcı, A. (2005). Sosyal Bilimlerde Araştırma. (5.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık Basımevi
- Canbay, A. (2007). İlköğretim Müzik Dersi Öğretim Programı 'Müzikte Örgü, Doku, Biçim, Tür' Ünitesi ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Edman, I. (1977). Sanat ve İnsan, Estetiğe Giriş. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevi
- Fischer, E. (1995). Devrim, Sanatın Gerekliği. İstanbul: Dayel Yayınları
- İpşiroğlu, N. (1998). Sanattan Güncel Yaşama. (Birinci Basım). İstanbul: Pan Yayıncılık
- MEB (1994). İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- MEB (2000). İlköğretim Okulu Müzik Programı. MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü İstanbul: Millî Eğitim Basımevi
- Uçan , A. (1997). Müzik Kültürü (Yayınlanmamış Ders Notu). Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim-Anasanat dalı. Ankara:1997-1998
- Uçan , A. (2005). Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum. (Genişletilmiş 3. Basım). Ankara: Evrensel Müzikevi (s.6670)
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık